

Az olvasóhoz

A Kriza János Néprajzi Társaság negyedik Évkönyvében az erdélyi és a partiumi farsangi szokásokat mutatjuk be. Kötetünk törzsanyagát azok a dolgozatok alkotják, amelyek Szovátán 1991. február 23–24-én szervezett farsangi hagyományokkal kapcsolatos vándorgyűlésünkön hangzottak el. Az ott felolvasott szövegeket szerzőik tovább csiszolták, bővítették. A szovátai konferencián szerzett tapasztalatok segítségével több munkatársunkat újabb gyűjtésekre buzdítottuk. Elsősorban olyan falvakban és vidékeken kutattak, ahol eddig kevésbé vizsgálták a népelet élő farsangi hagyományait vagy az emlékezetben megőrzött formáit és nyomait.

Évkönyvünket Tonk Sándor tanulmánya nyitja, melyben az erdélyi farsangi szokások történeti adatait, fejlődését mutatja be. A szerkesztők kérésére elkészített írása különböző korok és társadalmi rétegek folyamatosan változó farsangi ünnepeit tárja elénk bőséges korabeli szövegismelérvény segítségével.

Hanni Markel az erdélyi szász farsangi tradíciók sokszínű rendszerét vázolta fel. Előadásának közlését fontosnak tartottuk, mivel a szászok meghatározták és folyamatosan gyarapították az erdélyi magyar farsangi hagyományokat. Magvas dolgozata felvázolja az erdélyi szászok város- és falun élt farsangi szokásait, ezáltal a szász–magyar összehasonlító szakáskutatók számára nyújt eddig ismeretlen adatokat.

A román nép hagyományaiban a magyar vagy a szász farsangi alakoskodáshoz hasonló tradíciók a téli napfordulóhoz, karácsonyhoz vagy újesztendőhöz fűződve élnek. Ion Şeuleanu írásában azokat az erdélyi román hiedelmeket és szokásokat mutatja be, amelyek a vízkereszt és húshagyókedd közötti időszakban élnek.

A farsangi hagyományok egyik legszínesebb és leggazdagabb rétegét a színjátékszerű szokások alkotják. Barabás László írásában a farsang idején élő erdélyi magyar dramatikus játékok és szokások rendszerét marosszéki változatok segítségével mutatja be.

Kötetünkben rendre megismerkedhetnek a székelyföldi, a mezőszéki, aranyosszéki, torockói, szilágysági és partiumi szokások helyi variánsaival. Az 1980-as évek közepén egy-egy rendszeres monográfia jelent meg a kalotaszegi és a barcasági magyar szokásokról, ezért az érdeklődők azokban a kiadványokban olvasható leírások és elemzések segítségével tovább árnyalhatják és bővíthetik az erdélyi farsangról szóló ismereteiket és képüket. (Salamon Anikó – Vasas Samu: Kalota-

szegi ünnepek. Budapest 1986. és Seres András – Keszeg Vilmos: Barcasági magyar népköltészet és népszokások. Bukarest 1984.)

Az 1989-es változások után nagyon sok erdélyi faluban felélesztették és újra megszervezték a maszkos farsangi felvonulásokat, alakoskodó játékokat. Éppen ezért több helységben olyan működő szokásokról lehetett fényképet és filmet készíteni, amelyekről korábban csak az idősebbek meséltek. Kötetünkben felhasználtuk Bálint Zsigmond, Barabás Zsolt, Erdélyi Péter Zoltán, Ilaragos Zoltán, Jakab Tibor, Molnár Zoltán, Páll Antal és Pozsony Ferenc fényképeit.

Az itt közölt fehér-fekete fotók és adatokban gazdag leírások segítségével az olvasók sokkal „színesebb” képet alkothatnak az élő farsangi szokásokról és azokról az erdélyi emberekről, akik még kedvelik a közös játékot, mókát és tréfát, „akiket még fog a figura”.

Pozsony Ferenc

